

BISERICA ȘI ȘCOALA.

Foaie bisericească școlastică, literară și economică.

Apare odată în săptămână : **DUMINECA.**

<p>PREȚUL ABONAMENTULUI. Pentru Austro-Ungaria : Pe un an 10 cor. — pe 1/2 an 5 cor. Pentru România și străinătate : Pe un an 14 fr. : pe jumătate an 7 fr.</p>	<p>PREȚUL INSERTIUNILOR : Pentru publicațiunile de trei ori ce conțin cam 150 cuvinte 6 cor. ; până la 200 cuvinte 8 cor. ; și mai sus 10 cor. v. a.</p>	<p>Correspondențele să se adreseze Redacțiunii „BISERICA și ȘCOALA“ Ear banii de prenumerațiune la TIPOGRAFIA DIECESANĂ în ARAD.</p>
--	--	---

Nr. 5309/1903.

Examenul de cvalificațiune preoțească cu candidații la preoție din diecesa Aradului, pre-scris prin Statutul-Organic și Regulamentul special se va ține Luni în 22 Sept. (5 Oct.), a. c. și eventual în zilele următoare, la orele 9 a. m. în sala de ședințe a Consistorului diecesan gr-or. român din Arad.

La examen sunt admiși toți acei absolvenți de teologie, cari conform §-lui 5 din Regulamentul special și-au înaintat aici până la 1 Sept. v. a. c. cererile corăspunzător instruite.

Joan J. Papp,
Episcop.

Carte!

Cercetând datele statistice privitoare la știutorii de carte din țeara noastră, suntem nevoiți să constatăm, cu durere, că în această privință numai la Ruteni e mai mare numărul neștiutorilor de carte, decât la poporul nostru românesc.

Cu durere suntem nevoiți să o constatăm aceasta și cu atât mai mult ne cade greu să vedem acest lucru, când știut este, că nici ca număr, nici ca minte dată dela Dumnezeu, nu suntem cel de pe urmă neam din această monarhie.

Când constatăm că poporul rutean este cel mai pe jos dintre neamurile patriei noastre, în privința cultură, constatăm încă un lucru capital și poate fatal legat de această împrejurare, constatăm și știm — cine nu știe? — că cel mai

sărac și exploatat popor de pe teritorul regatului Sf. Ștefan sunt Rutenii.

Cine nu știe, că s'au luat măsuri extraordinare din partea guvernului, s'au trimis delegați speciali, cari să chibzuiască și să pună la cale, să ajute, să mântuiască pe bieții locuitori ai Nord-Estul Ungariei, din ghiarele perirei de mizerie, pustiirei de foame și neavere!

Și oare această stare a mizeriei omoritoare a Rutenilor n'a soșit braț la braț cu ignoranța, cu lipsa de judecată, chibzuială, cumpenerie și cumpătare?

Nu credem că e de trebuință s'o dovedim prin vorbe, căci faptele de sine vorbesc!

Dacă noi n'am ajuns la aceeași soarte ca Rutenii, dacă n'am ajuns la mila stăpânirei, — este Pronia cerească ce ne-a păzit, ne-a ajutat și ne-a susținut, este mila Domnului de acest neam, căruia i-a turnat putere de viață și de răbdare, pentru a birui vremurile grele.

Dar' vremurile tot mai grele vin; și om trebuie să fii, ca să le poți face față!

Cum vei face tu față dacă nu te înarmezi, nu te întărești?

Ear' tăria, singura tărie, care va birui toate vremile este, a fost și va fi **cartea!**

Să ne îndemnăm dela cei ce cu pași mari merg înainte pe drumul progresului; să ne înspăimântăm și să ne îndepărtăm dela cei-ce rămân în starea lor primitivă, să n'ajungem să ne trezim că : »numai umbra spinului, la ușa creștinului...«

Cine are carte, are parte, — zice un vechiu proverb; ear proverbele sunt pecetii înțelepciunii.

nei unui popor; să ascultăm înțelepciunea înțelesului proverbului și să mergem înainte cu duhul cel bun al vremii: cu râvnă la învățatură.

Părinți, voi veți avea ajutor în greul zilelor de azi de știință de carte o pruncilor voștri.

Ear aceștia, la rîndul lor, ajungînd în puterea vîrstei, și vor cum să se poarte și să lucreze cu lumea, ne lăsînd să le treacă vremurile peste cap, ci înșiși întemeiînd vremuri mai bune și mai fericite.

De-aceea, carte și eară-și carte să ne fie tot gîndul pentru pruncii noștri! În zile grele, la Dumnezeu să fim cu gîndul și ușura-se-vor sarcinile vieții; și cu Dumnezeu să începem și să sfîrșim toate lucrurile, — să ne dăm silința cei mari îndemnînd, cei mici învățînd, căci numai unde e silință și muncă e binecuvîntare; și acolo Dumnezeu e la mijloc.

Devisa noastră să fie, nu să ne ținem pas cu alte neamuri, ci să le întrecem.

Și cînd vom face aceasta, dovadă vom da, că vrednici am fost de a chivernisi *talantii* ce ni s'au dat nouă.

Barnabiții în România.

În urma desființării de către guvernul francez, mulți dintre membrii congregațiilor catolice au plecat în lume spre a găsi adăpost. Unii dintre ei și îndeosebi Barnabiții au dorit să se așeze în București și să deschidă un liceu complet de băeți cu internat. Archiepiscopul catolic din București a și intervenit la ministrul instrucțiunii publice al României în acest sens. În ziarul »Cronica« din 23 Mai u. c., a apărut răspunsul ministrului la această intervenire. Îl reproducem aici pentru ca să-l cunoască toți cetitorii noștri.

Către Archiepiscopul catolic din București.

Monsenior,

La cererea P. S. V. din 14/27 Aprilie 1903, ca să fiți autorizat a deschide un liceu complet cu internat de băeți în capitală, am onoare a răspunde, că suntem informați, că viitorii profesori ai acestei școale vor fi în cea mai mare parte străini, și că printre ei, în particular, se vor afla mai mulți călugări catolici, din ordinul Barnabiților, de curînd expulsați din Franța. Acest lucru este pe deplin confirmat prin scrisoarea din 21 Aprilie, adresată de către pr. Aug. Kuczka, vicarul acelei Archiepiscopii, dlui secretar general al ministerului.

În aceeași scrisoare se recunoaște venirea în țară a pr. Dubois, superiorul Barnabiților, deși se spune că în curînd va pleca înapoi.

În fața acestora, sunt silit să comunic P. S. V., că nu pot acorda autorizația cerută. Interesele Statului român, întru cât sunt încredințate îngrijirii mele, nu se învoesc ca România să adăpostească, nici cât de puțin, ordinele religioase eliminate de prin alte părți. De aceea Ministerul nu Ve poate acorda o autorizațiune, care, fie pentru acum, fie pentru viitor, ar pute servi acestor ordine pentru a se instala la noi.

Măsura aceasta ne este impusă cu atât mai mult cu cât țeara noastră, aparținînd religiei creștine ortodoxe de răsărit, nu poate primi în sinul său niște ordine catolice, și a căror activitate aci la noi nu s'ar pute exercita decât într'un sens pe care cu nici un chip nu l'am pute tolera.

Primiți, etc.

Acest răspuns e isvorît din cunoașterea perfectă a drepturilor bisericii ortodoxe autocefale române. Interesele statului român cer ca drepturile bisericii ortodoxe să rămână neștirbite de-apururea.

Predică

la înălțarea Sf. Cruci.

»Astăzi crucea lui Cristos se înalță, lemnul cel de viață purtător, pe care cu trupul s'a pironit, pe toți spre mîntuire chemînd.«

Iubiților Credincioși!

În răsboiul a plecat Constantin cel Mare, contra lui Maxentie, cu care împreună domnea asupra imperiului roman estins, și în calea sa în ziua plină cruce a văzut pe ceriu, cu înscripția: *ΕΙ ΤΟΒΤΩ ΒΙΧΑ*, sau pe românește: în acest semn vei învinge. Constantin, care și pîn'atunci ocrotea pe creștini și scut le-a dat acelor cari la el se refugiau, semn dumnezeesc văzînd în aceasta, poruncă a dat, că în fruntea oștirilor sale cruce să se poarte, și așa întrînd în luptă cu desevîrșire l'a batut pe Maxentie în trei lupte, lângă orașul de astăzi Turin, lângă Verona și nu departe de Roma, lângă podul numit Milvius, ear Maxentie în aceasta luptă din urmă s'a înecat în fluviul Tibru.

De aci înainte nu mai lipsește crucea din taberele lui Constantin, ci steaguri falfăiau în fruntea oastei deasupra cu crucea și așa pornește contra lui Licinius, care oaste mai mare avea, dar ajuns de Constantin în Grecia de astăzi, cumplit este bătut, și Constantin devine singur împărat peste imperiul roman. Lupta

creștinismului a fost aceasta contra păgânilor și biruitoare a eșit din aceasta luptă crucea, simbolul creștinilor, cari cu drag vârsau sângele lor pentru biruința ei.

Inceată prigonirile contra creștinilor și recunoșcuți sunt și ei de asemenea cetățeni, ear Constantin în semn de recunoștință trimite la Ierusalim pe maică sa ca să gătească crucea lui Cristos, pe care împreună cu celelalte doauă cruci au aflat-o săpată în pământ. Nu știa care dintre aceste este crucea lui Cristos, dar, o, minune! — când o femeie văduvă moartă este atinsă cu crucea lui Cristos, aceasta se scoală, ear împărăteasa împreună cu cei cari au venit cu dânsa s'au închinat, s-tei cruci și au sêrutat-o. Ca fulgerul străbate vestea despre aceasta minune și a eșit tot orașul ca să se închine și neputând încape, cereau și strigau, ca să se înalțe s-ta cruce ca toți să o vadă. Patriarchul Macarie o înalță d'asupra amvonului, ear poporul se închina s-tei cruci, tămăduitoare bolnavilor și morților înviere.

Eată, iubiților ascultători, crucea care a deslegat omenimea de blăstêm, semnul mântuirii noastre, ea este stăpâna împăraților, ajutătoarea noastră, tăria dreptilor, frumseța preoților, căreia când ne închinăm alinare și tămăduire ne aduce.

Și când de cruce ne aducem aminte, cum să nu ne aducem aminte de acela care pe cruce a murit? A murit pe cruce, ca sa delătore pedeca apropierei noastre către Dumnezeu, jertfă a adus, jertfă cea mai sublimă: viața sa, ca să restabilească armonia morală și pentru totdeauna să ne împace cu Dumnezeu, ca să redea fiilor pe părintele și părintelui pe fii săi curați și ne'ntinați, pentru-că prin scump sângele lui i-a curățit de păcatul ce dela cădere apăsa sufletul lor.

O, numai inimă dumnezească a putut să afle acest mijloc de răscumpărare a noastră! Numai El a putut face întocmirea cea de pe muntele Golgota, ca prin ea să putem eși din robia păcatului.

Când mă gândesc la aceasta tristă scenă și de câte ori cetesc paginile aceste din s-ta scriptură, totdeauna îmi vine în minte și nu pot șterge din memoria mea o întâmplare tristă ce am vezut-o. Ura a intrat în sinul unei familii și a despărțit pe bărbat de soție. I-a despărțit păcatul și ani de zile nu s'au întâlnit decât la moartea copilului lor. Acest copil cu față palidă și slăbită a mai fost singura legătură dintre ei. Și când ochii acestui mititel se ridicau și priviau în fețele lor pe cari șiroaie de lacrimi curgeau, un duch Dumnezeesc earăș i-a apropiat. Fericirea îngerului păcii se reoglanda din fața copilului și când sufletul și-l'a dat, tată și

mamă înbrățișați au acoperit inima lui răcită. Pe aceia pe cari viața i-a despărțit, earăș i-a împreunat moartea unui nevinovat.

Faceți asemănarea, iubiților ascultători și veți afla, că acest copil muribund este Mântuitorul Cristos, care prin moartea sa earăș a restabilit legătura între Dumnezeu și noi.

Crucea lui Cristos dară este răscumpărarea noastră și Crucea lui Cristos ne este exemplu etern noauă.

Despre aceste doauă voi vorbi în cuvântarea mea de astăzi.

* * *

Crucea lui Cristos este răscumpărarea noastră.

Păcatul strămoșesc, care a înveninat și a stricat natura omenească, nunumai pe om l'a supus suferințelor, dar a vătêmat și autoritatea dumnezească. Dumnezeu este dreptatea nemărginită și cu ființa sa ar veni în contrazicere dacă vèzând rêul nu l'ar pedepsi. Vèzut-ați cum de judecă lumea pe acel părinte, eare vede greșelile și moravurile rele ale copilului sêu și nu-l pedepsește?! Cu atât mai puțin a putut să ne treacă cu vederea păcatele noastre dreptatea lui Dumnezeu, care dacă nu ne măsura pedeapsă pentru aceste păcate, n'ar putea să fie drept. Numai până când dreptatea Lui a pretins pedeapsa, iubirea Lui a aflat admirabilă răscumpărare prin împêcarea noastră cu El.

Prin pedeapsă a trebuit restabilită armonia morală conturbată prin omneputința noastră înse n'a fost vrednică de aceasta. De aceea a luat fiul lui Dumnezeu firea omenească, ca să cuprindă în sine toate timpurile, toate locurile și pe toți oamenii și prin moartea sa, prin aceasta jertfă nemêsurată, pentru toată obștea omenească să dea satisfacție. Impêcarea aceasta de bună voie a luat-o pe umerii sêi. A murit pentru noi, prin mâinile noastre și suspinarea Lui cea din urmă răscumpărare și iertarea păcatelor ne-a dat.

Așa iubire i-a trebuit dreptății dumnezești! Aceasta a putut-o face numai Mântuitorul Cristos, numai El a fost vrednic, ca să restabilească ordinea și acum protector ne este acolo înaintea lui Dumnezeu, El, cel răstignit pe cruce. Sângele Lui strigă în locul nostru pentru iertare!

Părinte! Greșit-am înaintea Ta și rob făcutu-m'am păcatelor! Nu sunt vrednic de iertarea Ta. Dar' aci e fiul Têu dumnezeesc, suferințele Lui miște inima Ta. Sângele Lui, cununa Lui de spini și crucea Lui strigă către Tine pentru mine; privirea Lui cea blândă, care a mișcat și inima tâlharului de pe cruce. Nu poți întoarce fața Ta de către aceasta față adorabilă. Privește în fața Cristosului Têu.

Aceasta e răscumpărarea, iubiților credincioși. Sângele de pe crucea Golgotei, de pe aceasta înălțime a iubirei picură pe inimile noastre.

Al nostru este acest sânge și ale noastre suflete le va curăți!

*

Crucea lui Cristos ne este exemplu etern nouă.

Cine cunoaște natura omenească acela a putut să vadă, că nu este filosofia aceea, care putere să aibă ca un exemplu măreț. Exemplu i-a trebuit omenimei, conducător, care înainte merge, care în mână să iee steagul, ca să îmbărbăteze pe cei desperați și pe calea suferințelor și a durerilor mergând, să arete exemplul pentru închinarea omului înaintea voinței lui Dumnezeu.

Nu din carte a voit Cristos să ne învețe la viață morală. A lui viață înaintea ochilor oamenilor a petrecut-o, ca prin aceasta să ne învețe la umilință, la blândețe, la iubire și iertare cu un cuvânt la viață creștinească.

Poate fi un exemplu mai înălțător? Un Dumnezeu, care se coboară din ceriu și nu se naște în palat, ci în peșteră, ca să ne învețe a iubi și sărăcia! O, voi nefericiților flămânzi, cari istoviți de lucru greu cu ochi scâlțați în lacrimi împărțiți bucata cea din urmă copiilor vostri, uitați-vă la Cristosul vostru și vă mângâiați! Un Dumnezeu, care înainte merge pe calea suferințelor! O, frați ai mei, cari suferiți și vă gârboviți sub povara durerilor, uitați-vă la El, nu este El Dumnezeuul plăcerilor, ci al durerilor! Un Dumnezeu, pe care l'au gonit și batjocorit. O, voi toți câți pe nedrept sunteți goniți și batjocoriți, la El priviți și dela El învățați! Un Dumnezeu, pe care l'au vîndut, care stă singur părăsit și sărac. Acesta e Dumnezeuul nostru, așa exemplu ne-a trebuit!

Și El ne-a învățat la umilință. Își întinde mâinile ca să le legă! Fața scumpă, ca să o scuipe și să o pălmuiască! Ne învață la blândețe și iubire, când pe cruce se lasă răstignit.

Voi săracilor! Învățați dela El, că sărăcia voastră nu e pedecă la ajungerea fericirii. Voi, cari suferiți, învățați dela El, că mai buna este durerea care duce la mântuire, decât plăcerile, cari duc la peire. Voi toți, cari sunteți părăsiți și goniți, învățați dela El, că fericiti sunt cei goniți pentru dreptate.

Dar' crucea lui Cristos nu numai către cei săraci, ci și către cei avuți vorbește. Viața lui Cristos ne-a dat exemplul, cum trebuie să iubim și să ajutăm pe cei ce sufer și flămânzesc.

A făcut și mai mult! Ființa sa dumnezească a supus-o suferințelor.

»Ceea-ce veți face cu unul dintre acești mici în numele meu, pentru mine veți face!«

Copilul gol și orfan, care cerșește în colțul uliții, acela e Cristosul meu. Mâna cea plină de rane este mâna Cristosului meu rănită de piroane și cuie. Trupul lui cel istovit, care milă cerșește, este trupul cel sfânt al lui Cristos. O, eu nu pot pleca capul meu pe umerii cei sbiciuți ai Mântuitorului Cristos, nici nu pot săruta rana din coasta lui; dar' creștine, aci e nefericitul acesta de cerșitor, îmbrățișază-l cu dragoste! Nu este om, care să nu poată face ceva bine de-a-proapelui său ajuns în suferințe! Numai voință e de lipsă.

Și aci îmi vine în minte întempleră poeziei Turgenieff cu cerșitorul, care întinzând mâinile acoperite de rane milă cerea. Turgenieff se oprește și caută după bani. Nu avea nici un ban. Cerșitorul aștepta cu mâna tremurând.

În zăpăceala lui, prinde mâna acoperită de rane a cerșitorului și îi zice:

— Frate, nu te supăra! N'am nici un ban!

Fața cerșitorului se umple de o nespusă bucurie și fericire!

— Mulțumesc, frate! Și aceasta-i milă frate!

Și acum poetul a înțeles, că acum și el a primit ceva dela fratele său.

Așa dirimă dragostea evanghelică depărtările cele mari dintre cei mici cari sufer și dintre cei mari cari împreună cu ei plâng.

* * *

O, sfântă Cruce, care ai purtat pe Constantin cel Mare în războaie învingătoare, Cruce, care ai dat viață femeii moarte și tămăduire bolnavilor, învață-ne pe noi prin exemplul tău la milă și răbdare, ca în suferința de-a-proapelui pe Mântuitorul Cristos să-l iubim, ear' în suferințele noastre Crucea lui să o purtăm. Crucii Tale ne închinăm Cristoase. Amin!

Iancu Ștefănuț,
preot

Suxul, datină la poporul nostru.*)

De astădată mă voi abate dela pertractarea didactică. Țin însă de oportun ba chiar imperativ a mă ocupa de o altă idee. Aș dori ca intru cât merită a-i-se da ceva importanță, întreg corpul învățătoresc în special precum întreaga inteligență în general să se ocupe de aceasta idee, despre care mai la vale voi vorbi.

*) Citită în conferința învățătorilor din cercul Aradului

Abia trecurăm peste secolul trecut, care nu fără motiv se numește „secolul invențiilor.“ Pe că vedem în urma lui lucruri mari cari de se întimplau în evul vechi, treceau de minuni; pe atât vedea lumea într'un impas, incurcată de nu mai știa de capul ei. Poporul nostru prin lăsarea și uitarea respectivelor delăturarea datinilor, portului și vieții strămoșilor noștri, incurcându-se cu alte obiceiuri și îndatinându-se cu o altă viață, în multe părți cu pași repezi la perire aleargă.

Deci să ne întrebăm cum să întimplă aceasta?

Pentru ca să putem răspunde precis la aceasta întrebare, se pornim îndărăt la viața moșilor și strămoșilor noștri. Aceasta se o asemănăm cu viața poporului nostru de azi și să tragem concluziunea.

Moșii și strămoșii noștri pe lângă aceea că prin o viață bine cumpenită și regulată ajungeau o vîrstă foarte frumoasă, erau oameni cu mai mare cumpăt și fără pretențiuni, prin ce țineau echilibrul economiei materiale.

Moșii și strămoșii noștri duceau o viață patriarhală. Într'o casă erau 3—4 feciori însurați, cu familie, ba și fete măritate. Toți priveau pe tata ca pe un principe domnitor și poruncitor în casă. Pruncii nu așteptau cu nerăbdare apunerea tatălui ca cu atât mai curînd să apuce la dismembrarea moșiei strămoșești.

Era principiu mostenit al lor ca să nu cumpere nici miel, nici vite, dar nici purcel, ci numai să vîndă. Tot asemenea în privința portului, femeea română nu cumpăra nici pânză pentru vestminte, dar nici lână pentru șube. Aceasta îi făcea tot mai tari de a-și putea ține moșiile erezite.

De instrăinarea moșiilor prin vindere sau dismembrarea lor, nici vorbă să nu fi făcut cutare-va, că acela ar fi fost obiect de batjocură de i-se ducea vestea.

Cunosc părți locuite de Români, cari și azi țin la aceste bune obiceiuri, că mai voesc a lua lumea'n cap să cerșească sau să-și caute a-și câștiga pâinea de toate zilele numai ca moșia erezită să o scape de instrăinare. De vom erua ce a fost cauza la aceste împrejurări vom afla: Credința și morala nu au fost atacate de atâtea morburii epidemice ca în timpul acesta modern. Moșii și strămoșii noștri n'au fost în așa contact cu străini precum suntem noi azi.

Era noauă, secolul invențiilor așa numit secolul civilizației, pe poporul român nu l'a cultivat, nu l'a civilizat în acea măsură ca să poată ține pas cu popoarele apusene, ca prin cultură să poată da alfront invasiunii străinilor amăgitori și a-se espune explotației oamenilor geșeftari pregătiți în mod sistematic pentru coruperea poporului nostru bun, blând și prea milostiv dela fire.

Poporul nostru ținînd cont de relicvia străbună creștinească, „Să iubești pe de-aproapele ca pe tine însu-ți,“ a primit și îmbrățișat în jurul său ori ce element străin, care zi de zi la amăgit când cu una

când cu alta, până ce a ajuns în stare a nu se mai putea stăpîni și predominî în contra amăgirilor deșerte și iute trecătoare. Prin aceasta cuprins de pofte, s'a incuibat în poporul nostru lăcomia, pompa, fala și în fine *luxul*. Cu aceste patimi nemijlocit este împreunată lenea, lipsa și sărăcia. Aceste vrînd nevrînd ruinează morala, credința și simțemintele cele mai nobile și sacre omenești. Lucru natural că aceste urmează una după alta dacă nu va fi destulă tăria sufletească se pună stavilă acestor patimi distrugătoare. — Drept aceea cu aceasta ocaziune am ales tema: „*Luxul datină la poporul nostru.*“ Despre urmările lui și modul de stîrpire îmi permit a vorbi.

Am amintit despre viața moșilor și strămoșilor noștri. Femeea română ținea morții la datinile străbune. Pânzăturile și-le făcea singură, presum și lăna o prelucra singură pentru șube.

Pânzăturile cele trainice albe ca zăpada, țesute de mîna femeii române, s'au metamorfoșat cu diferite materii și pânzături de fabrici, slabe și pentru moment numai la ochi plăcute și înșelătoare. Șubele țeranilor asemenea partea cea mai mare asemenea este fabricatură.

Aceste în privința trăinicieii nici că se pot asemana cu productul propriu. — Toate aceste încă n'ar fi așa de desastroase și tragice pentru popor; căci fiind după zisa englezului timpul „ban“ în comparațiunea timpului cu deosebirea de preț al materiilor amintite, totuși este oare-care proporție. Un rău mare și amenințător este care urmează.

Azi mătasa duce rol principal — chiar și în bordeiul cel din urmă țărănesc. Azi camașa tinărului nostru e acoperită cu peptar de mătasa împodobit și cusut — cu fir de aur și câte toate, de ți-se pare că e un teatralist unguresc. — Fata română peste mulțimea fustelor albe încarcă alte fuste, și o mulțime de mărâmi de mătasa care de care mai scumpe. Pe de-asupra vezi la fata română în horă atârînd pe peptul ei cel gingaș câte-va șire de taleri, cari în horă sdrăncănesc de par că-s clopote pe vaci.

Trupul fetei române cel atât de frumos, gingaș delicat și tras ca printr'un inel, mulțimea fustelor îl scoate din formă încât te scărbești a privi la ele cum se diformează. Te îngrozești apoi când stai locului și faci puțină socoteală cât amar de ban costă astfel de îmbrăcăminte luxoasă.

Să vezi apoi urmările acestui lux nebun.

1. Emulația în lux, care de care să fie mai trufaș.

2. Pisma, trufia, lipsa, sărăcia și în fine decadența morală și materială.

Nu vanitatea, cu atât mai puțin combaterea a tot ce e bun și frumos, mă îndeamnă a mă ocupa de aceasta idee ci grija ce-mi impune devotamentul misiunii mele ce am, ca creștin și învățător. Fiind convins că frații colegi întru toate sunt încredințați despre adevărul celor până aici zise precum și despre forma în care aceste rele s'au incuibat în poporul nostru,

țin de prisos a vorbi despre acelea mai în special, prin urmare trec numai la modul stîrpirei aceloră datini stricăcioase atât din punct de vedere moral cât și material-economic.

Drept aceea îmi permit a ruga pe toți cei chemați a studia cu toată serioșitatea efluxul acestor rele obiceiuri și a nu cruța nimic pentru sanarea răului obvenit dela ele, pentru-că e vorba de soarta poporului român, și soarta poporului român este și de pînă dela luminarea și creșterea lui pe toate terenele.

În cadrul misiunii noastre sublime nu ne este permis a privi cu lașitate lățirea acestor datini rele.

N'avem decât a ne pune la muncă indoită ca până aici și a căuta ocașiune ca cât mai des să venim în coatingere cu tineretul adult și cu părinții lor, ținându-le vorbiri, prelegeri ocașionale cu referință la viața strămoșilor noștri de odinioară făcând comparațiune cu a noastră de azi.

Să nu întrelăsăm a face asemănare între modul de viață al nemților cari în tot locul unde numai se așază se îmbogățesc, și între modul de viață a nostru care în comparațiune cu nemții scapătă din averi și sērăcesc. — Se atragem atențiunea mamelor și fetelor române la simplicitatea vieții nemților măcar că sunt bogate și casele lor pline de toată bunătațile.

Grădina nemției este un raiu pămîntesc. Acolo vezi tot felul de legume care de care mai frumoase și de timpurii, până când la femeia română trebuie să constatăm contrarul.

În Dumineci și sērători pe cine vezi la sfînta biserică? Aici pe nemțoaie cu cartea în mînă îmbrăcată solid, într'un vestmînt simplu și curat. Tot vestmîntul nu costă cât costă o maramă de mătasă a fetei române. E superbă că se poate presenta la rugăgiune în sfînta biserică, după-ce și-a isprăvit atâtea lucruri bune și folositoare de peste săptămână.

Fata și nevasta română cu durere trebuie să constatăm, că foarte des în Dumineci și sērători timpul dimineții îl petrec cu întăritul și călcatul albiturilor și fustelor, cu spălatal și curățitul salbelor de taleri, apoi în fine și mai trist, unele cu încreșitul părului ca pe după amiazi care de care să fie în horă mai splendid îmbrăcate și umflate de cugeți că-s tot atîta tutecani umflați.

Nu caută că trupul cel frumos și gingaș tras ca printr'un inel, prin aceasta l'au scos din formă, ear fruntea cea lată și deschisă cu sprincenele negre și drăguță de sub care schinteiază doi ochi din care se cetește o privire drăgălașe și un foc de iubire românesc, le acoper nește plete măiestru încreștite, prin ce tot farmecul atrăgător al fetei române îți învolvă o scărba ھا chiar greață.

Drept aceea nu ne rămîne alta decât în toate păturile societății să nu întrelăsăm a combate luxul ca pe un morb, o boală epidemică, care ori mai curînd ori mai tîrziu are să ne nimicească cu desevîr-

șire. Preoții de pe anvon, învățătorii dela catedră și afară din școală în conveniri cu poporul, să îndemne poporul la o viață modestă, simplă, binecumpenită și ferită de tot rēul ce bântue societatea românească. Să scoatem la iveală cu exemple și casuri concrete urmărițele lenei, luxului și a datinelor rele și imorale astfel ca singuri auzitorii să tragă consecința luxurilor. — Aceasta să o facem și atunci dacă ori ce greutate vom întimpina, pentru-că suntem responsabili naintea posterității, care sau ne va osândi sau ne va binecuvînta.

Arad, 3/16 Maiu 1903.

Ioan Vancu.

CRONICA.

* *Programul festivităților la sfîntirea bisericii române gr.-or., din Sânmiclăușul-Mare.* I. Sămbătă la 6/19 Septemvre 1903, primirea „Reuniunii învățătoresți districtuale“. La 8 ore seara de cunoștință. II. Duminecă la 7/10 Septemvre 1903. 1. La 10 ore 7 m. a. m. întimpinarea P. S. Sale dlui Episcop diecesan Ioan I. Papp în gara din Apátfalva. 2. La orele 11¹/₂ a. m., întimpinarea P. S. Sale dlui Episcop din partea credincioșilor inaintea bisericii consacrande. 3. La 5 ore p. m. „Priveghiarea“. 4. La 9 ore p. m. conduct de torțe. III. Lunii, la ziua Nașterii Preacuratei în 8/21 Septemvre 1903, 1. La 9 ore a. m., actul solemn al sfîntirii bisericii din partea P. S. Sale dlui Episcop Ioan I. Papp. 2. La 12¹/₂ ore recepțiunea delegațiunilor din partea P. S. Sale. 3. La 2 ore p. m. banchet, o cuvertă 3 cor. 4. La 2 ore p. m., petrecerea poporală în parcul orașului. 5. La 8 ore seara *Concert* cu următorul program: 1, „Răsunet dela Crișana“ de I. Vidu, cvartet. 2. „O seară în reuniunea din Strengărești“ scenă comică cîntată de: A. Lipovan, A. Buneiu, V. Babeu, I. Ioanoviciu și I. Buneiu acomp., la pian de G. Jeck jun. 3. „Dorul meu“ de I. Mureșan, cvartet. 4. „Patria rîndunelelor“ de Masini, duet cîntat de A. Lipovan, P. Raica, acomp. la pian de Viorica Oprian și în violine de A. Raica și I. Taconiță. 5. „Răsunetul Ardealului“ de I. Vidu cvartet. 6. „Durerea săteanului“ de N. Constantinescu, solo cîntată de A. Lipovan, acomp., la pian de G. Jeck jun. 7. „Brumărelul“ de I. Mureșan, cvartet cu soli și acomp. de orchestră.

* **Atragem atențiunea** D-lor învățători asupra manualelor școlare.

1. *ABC-dar ilustrat de Iosif Moldovan și consoții* aprobat de Venerabilele Consistoare din Arad și Caransebeș, apărut acum în a treia edițiune îndreptată și provăzută cu nenumărate ilustrațiuni plăcute și atrăgătoare, menite a desvolta plăcerea școlarilor și prin aceasta de-a ușura truda învățătorilor.

2. *Carte de cetire de Iuliu Grofșorean și consoții* sub tipar — litere nouă — frumos și

corespunzător, cu o scriere de lecțiunii ușoare ce fac trecere dela ABC-dar la legendar, și cu frumoase lecturi din cercul de cunoștință al școlărilor, tractate în ziceri simple și într'un mod povestitor foarte atrăgător.

Se pot procura dela administrațiunea tipografiei diecesane cu prețul de 40—40 fil. exemplarul. La comande peste 100 bucăți se dă 20% rabat; ear sub 100 numai 10%.

* **Dar pentru școală.** Domnul Ioan Tuducescu învățător pensionat în B.-Lipova a dăruit pentru școală din Șeghiște „tabelele de părete”. — Ne simțim îndatorați a mulțami și pe aceasta cale P. St-lui Domn donator. Țină-l Dumnezeu în deplină sănătate încă mulți ani. — Pentru comitetul parochial: Moise Popoviciu preot.“

* **Căsătoria unui individ fără patrie.** — La mulți cetățeni din Ungaria se întâmplă, că locuiesc peste 10 ani în Austria, nereclamând nici odată prin acest timp dreptul lor de cetățean ungar și neinteresându-se nici de un certificat de indigenat, dară numai pentru cazul când voiesc să se căsătorească; căci certificatul acesta e un document necesar pentru obținerea vestirilor și a testimoniuului de capabilitatea căsătoriei din partea ministeriului de justiție din Ungaria. Cerând un nupturient certificatul de indigenat, comuna natală îi refuză aceasta provocându-se la §. 31 al articolului de lege L. din anul 1873, care sună: „Acel cetățean ungar, carele fără ordinul guvernului ungar sau al ministerului austro-ungar comun petrece 10 ani neîntrerupt afară de teritoriul coroanei ungare, perde dreptul de cetățean ungar. Timpul absenței se numără dela ziua aceea, în care respectivul a părăsit hotarul teritoriului coroanei ungare, fără să fi anunțat păstrarea dreptului de cetățean ungar direcției competente (fișpan, primar), sau dacă s'a depărtat cu un pașaport, din ziua în care expiră pașaportul.

Continuitatea absenței se intrerupe, dacă absentul anunță păstrarea dreptului de cetățean ungar direcției amintite mai sus, sau dacă își eliberează un pașaport nou sau dacă primește dela vre-un consulat austro-ungar vre-un bilet de domiciliu, sau dacă se introduce în matricula unei comune consulare austro-ungare.“

Din cauza refuzului certificatului de domiciliu, nupturientul este așa zicând „fără patrie.” Care stipulațiuni legale privesc pe atari persoane? §§. 18 și 19 ale legii din 3 Decembrie 1863, foaia ordinațiunilor imperiale (Reichsgesetzblatt) relativ la regularea relațiunilor de domiciliu sună:

§. 18. Persoanele fără patrie, adecă acele, al căror drept de indigenat pentru oare-care timp nu e evident, după stipulațiunile paragrafelor următoare se vor număra în o comună și se vor trata aice prin atâta timp ca îndreptățite la indigenat, până ce se constată indigenatul ce li compete, sau până ce li succede a afla în alt loc dreptul de indigenat.

§. 19. Persoanele fără patrie se vor număra în șirul următor:

1. În acea comună, în care s'au aflat în timpul când fură înrolate la miliție, sau când fură asentate de voe liberă;

2. În acea comună, în care de voe liberă au petrecut cel mai mult timp sau cel puțin jumătate, de

an, eară dacă au petrecut același timp în două sau mai multe comune, apoi în comuna din urmă;

3. În acea comună în care au fost născute; sau la prunci aflați, în acea unde s'au aflat; sau la persoane cari se susțin sau s'au susținut într'un institut de prunci aflați și al căror loc de naștere sau de aflare e necunoscut, în acea comună în care se află institutul;

4. În acea comună, în care se află pe timpul, când se interesează de dreptul lor de indigenat.

Oare păstorul sufletească poate de abia atunci să implinească cununia când, s'a constatat dreptul de indigenat cel nou al nupturientului? Nu! Ministerul i. r. de interne a comunicat prin emisul din 26 Iulie 1893, Nr. 4647: În astfel de casuri în cari nupturientul s'a legitimat în modul arătat despre perderea dreptului, de cetățean ungar, organele increzute cu implinirea de cununii în Austria au să observeze numai în scopul de judecării personale spre căsătorie a nupturientului stipulațiunile dreptului matrimonial valabil în Austria.

Se înțelege de sine, că poate fi vorba de dejudecarea capabilității de căsătorie a acelora, cari au fost odinioară cetățeni ungari și încă n'au dobândit de cetățean al altui stat, numai atunci se poate aplica după dreptul austriac, dacă persoanele aceste domiciliază în Austria. (Teol. prakt. Quartalschrift.)

* **Semnele timpului.** Vilhelmina, tinera regină a Olandei, s'a pus rău cu presa „europeană”, deosebit cu cea parisiană, pentru-că ține la cinste și moralitate și constringe și pe subalternii sei să fie cinstiți și morali. A dat adecă ordin frumoasa regină, în care oprește ofșterilor și oficianților de stat vieța scandaloasă, petrecerile sodomene prin lupunare, bencheturile cu femei decăzute și seducerea femeilor și fetelor. Mai tinde regina Vilhelmina și să stirpiască concubinatele și literatura și arta pornografică. Ear' aceasta bună intențiune a reginei e persiflată în felii și chip din partea reporterilor „de spirit” ai cătorva ziare parisiene. — Semnele timpului! Când scandalele a la princesa Luisa sunt tractate săptămâni de-a rândul, cu multă aprofundare și dragoste de obiect, ear' dispozițiunile și intențiunile onorabile, cum sunt și acestea ale reginei din vorbă, în loc de laudă sunt persiflate!

* **Tunete electrice pe mare.** Călătorii pe mare și locuitorii de pe la țărmurii mărilor adese-ori aud un fel de sgomot particular, asemenea detunătorilor de tun, ori tunetelor din atmosferă pe timp de furtună, a cărui proveniență nu și-o pot esplica. De regulă se aude acest sgomoț în apropiere de țărmuri pe timpul căldurilor de vară, când atmosfera e curată și negurile evaporațiunii s'au resfirat deja. Cea mai verosimilă suposiție asupra provenienței acestor tunete se pare a fi aceea, că tunetul provine dela esplosia forțelor electrice produse cu ocașiunea desfacerii negurilor. Naturalistul belgian P. Brock, în urma unor observațiuni minuțioase a constatat, că forța, direcția și durabilitatea acestor tunete variază, și că fenomenul e în legătură mai mult cu schimbările atmosferice, de cât cu apa mărilor. În Europa se aud des tunete de acestea între Calais și Ramsgatte, ear' afară

de Europa în apropiere de Barisal, și încă de putere așa de mare, în cât sunt auzite până departe în Calcutta. Timpul, când mai ales se aud, sunt orele prime după amiazi.

Concurs.

De-oarece Teodor Popoviciu, fost ales preot în Hidișelnan nu și-a ocupat locul, pentru îndeplinirea parohiei vacante din Hidișelnan se scrie concurs, conform ordinațiunii Ven. Consistor din Oradea-Mare Nr. 1.96 3/1902 de dtul 2/15 Septemvrie, — beneficiile sunt: casa parochială, pământ parochial 9 holde câte 34 □ stângini, a cărora venit anual este 196 cor. dela 130 case câte 1 bradie cucuruz sfârmat, prețul 108 cor.; dela același număr de case dela cei cu jug zi cu plugul, dela ceia-lalți zi de lucru cu mâna premise în 165 cor., din ștole preotești 120 cor., congrua 266 cor. 58 fileri. — Alesul preot e deobligat fără altă remunerațiune la școala din loc a împlini catechisarea.

Doritorii a ocupa acea parohie sunt poftiți înainte de alegere a se presenta la sfânta biserică la serviciul divin, până la **4/17 Octomvrie a. e.** și în sinua petițiunile cu documentele cerute la Prea On. Domn protopop Elia Moga al tractulu de Beiuș în Robagani, — alegerea va fi în **5/18 Octomvrie anul curent.**

Dat în ședința com. par. ținută la 10/23 August 1903, în Hidișelnan.

Vasile Pop,

adm. par. pres. com. par.

Mihailu Demi,

not. com. par.

In conțelegerea cu protopresbiterul tractual:

Elie Moga,

protopresbiter.

—□—

2 3

Prin trecerea învățătorului Ioan Mateica în statul de pensiune devenind vacant postul de învățător la clasele de băeți din Izvin (ppresbiteratul Timișorii) se scrie concurs pentru îndeplinirea acestui post cu termen de **30 de zile** dela prima publicare în organul diecesan „Biserica și Școala.“

Emolumentele anuale sunt: 1) în bani gata 600 cor.; 2) pașal de scripturistică și pentru participare la conferențe 15 cor.; 3) 2 jughere pământ arător și fânețe; 4) o grădină estravilană de circa jumătate jugher; 5) lemne 20 metri, din care se va încălzi și sala de învățământ; 6) cvinevenal de 10 cor. la timpul de 5 ani de servit statorit prin lege; 7) dela înmormântări unde va fi poftit 1 cor.; 8) locuință liberă constatătoare din 2 chilii, cuină, cămară și supraedificate aparținătoare, precum și grădină de legume.

Dela recurenți se recere cvalificațiunea prescrisă, atestat de conduită morală; pentru cei ce au fost până acum în funcțiune atestat, că a prestat, esamen laudabil cu elevii săi; atestat despre aptitudinea de a

conduce corul vocal; declarațiune, că de când începând reflectează la cvinevenal?

Recursele edresate comitetului parochial sunt a se așterne la P. On. Domn Dr. Tr. Putici ppresbiter în Timișoara (Fabric), ear concurenții vor avé să se presente în vre-o duminică ori sêrbătoare, înse nu în ziua de alegere, în s. biserică d'aici spre a-și arêta desteritatea în cântare și tipic.

Dat din ședința comitetului parochial ținută în Izvin, la 24 August (6 Sept.) 1803.

Comitetul parochial.

Cu consensul ppresb. tractual DR. TR. PUTICI, insp. de școale.

—□—

2—3

Pentru îndeplinirea stațiunii învățătoresți cantonale, din parochia rom. gr. ort. **Dș. Forrêu**, și filia Prisacă, cu termen de alegere **17/30 Sept. 1903.**

Dotatiunea anuală este 600 cor. bani gata, ștolele cantonale usuete, și locuința cu grădină de legume.

Reflectanții sunt poftiți, ca până în ziua alegerii, în cutare Duminică ori sêrbătoare, să se prezente în s. biserică din Dș. Forrêu, spre a-și dovedi desteritatea în tipic și în cântări, ear' suplicele adreseate comitetului parochial, până în ziua alegerii, să le înainteze la Prea On. Of. protopopesc rom. gr. ort. al Beiușului în Răbăgani (Robogány)

Gavril Cristea,

preș. com. parochial.

In conțelegere cu mine: ELIE MOGA, protopresbiter

—□—

3—3

Licitațiune minuendă.

Pe basa conclusului Venerabilului Consistor gr.-or. rom. din Arad de dto 10/23 Iulie 1903 Nrul 3805/1903 prin aceasta se publică licitațiune minuendă pentru edificarea unei școale gr.-or. rom. în comuna **Cerne-teaz** (prot: „Timișorii) pe ziua de **7/20 Septemvrie a. e. ia 8 oare a. m. în localitatea școalei superioare de aici.**

Prețul de esclamare e statorit în suma de 4768 cor. 53 fil. Licitanții vor avea să depună, înainte de începerea licitațiunii, vadiul de 10% în bani gata sau în papire de valoare acceptabile.

Planul și proiectul de spese se pot vedea în cancelaria oficiului parochial din loc.

Cer nete a z, ia 25 August 1903.

Nicolae Micluția,

paroch.

—□—

2—3